Otto Schneid
Papers

[Home and World]
Shevet boyit va-shut
ba-arets

נפתלי שי"ר

Home and World (translated?)

שֶׁבֶת בַּיִת וְשׁוּט בָּאָרֶץ

טובים היו החיים, לו היה תמיד שלום בין האמת ובין האדיבות. לפנות ערב, כשבא המורה הצעיר הביתה, התלבט, אם ייהנה מגינתו ומפרי עמלו וישכב בדשא ויקרא בספר שאין קץ לטובו ולאמתו, או אם יישב ליד הפסנתר, שיעבירו דרך שער אחר אל אותו העולם חסר הגדה ובטול הקרקע. כשרק הרימוהו כנפים ונפתחה התקרה וחייכו תהומות על, דפקו הם ונכנסו והחזירוהו והורידוהו, והוא מיהר לאַשר להם, שלא הפריעו לו כלל. הלא יפה מצידם, שבאו להתייעץ אתו, הלא בשנים כולם גדולים ממנו, והם בצניעותם רגילים לפרש את משרת המורה כתפקיד האיש היודע יותר, ויסביר, וידריך אל מוצא ופתרון. בעיני כולם היה זה גם מובן מאליו, שעם תום לימודיו בעיר הגדולה ישוב אל התנאים השקטים ויהיה אחד מהם, וחייו אלה לא יהיו צרים עליו. וכן היה. בגבול הנחמד שבין העיירה ובין הכפר עמד עתה ביתו הקטן, כאילו כך נשאר מימי אבות. אף-על-פי שבית זה היה כמעט חדש, אחד המרובים, שניבנו אחרי הרס רב. עצם מקומו של אותו הבית היה כדבר מובן מאליו, ולא עלה על דעת איש, שיכול היה להימצא באיזה מקום אחר. גם כל עץ שבגינה נאמן למקומו, האילנות העבים בכבדותם האבהית מגביהי העמיר, אלה שהאריכו ימיהם מן האיד, ונמוכים מהם בעשרם הצבוע, וצעירים בדקותם הביישנית, המשתרשים כאבירי השנים, וכמו לאלה אין גם להם חפץ אלא להיות מה שהיו ומה שיהיו. כולם ממלאים אחרי מה שהיה מאז ועודנו שריר וקיים, ואין ערעור ואין שאלה, וחוק בלתי נראה מסדיר הכל, והכל מקבלים ונותנים על פיו.

מי יתן ולבו של אדם ידמה להם יותר, ולא ירבה לחפוץ ולהשתוקק ולסבול, אלא ישקוט בשלמותו. אלא שמתחומים נעלמים באות קריאות מקריאות שונות, ואין אלה כקריאות התרנגולים וכציוצים שבשדות. היו אבות, שלא היטו אזן לקריאות זרות ולא שמעו אותן כלל. כתפיהם רחבו ופסיעותיהם כבדו ומבטיהם ישרו ודבריהם מעטו. בספר לא קראו, אך מעיינות שקקו וסיפרו להם, רוחות נשבו והגידו להם, רחשוש יערות אמר להם סודו. הוי, מי יתן את עשרם למעונו של איש צעיר בן דור מאוחר ויסגור את דלתו הקלה, לבל יזחלו ויפרפרו ויכרכרו אל חדרו היצרים הזרים וידברו בקולו ויפטפטו וישאלו ויפתו.

הם היו צריכים להסתפק במה שכבר אמר להם המנהל, כי די בעצתו, ולא היו צריכים לבוא אל המורה הצעיר לשמוע את דעתו על בית-הספר ופיתוחו. אבל מפני שעשו כך ויחד אתו רצו להחליט, אם יועיל למוסד עוד מורה אחד ואם רצוי מורה או רצויה מורה, אמר להם את דעתו, שמורה עדיפה. אל שיקוליו בוודאי התעגבו גם משאלות אישיות. הבדידות טובה, אבל אילו נמצאה חברה טובה, היתה מיפה ומעשירה את הבדידות הטובה.

מאז באה, נעשה הכל יותר נעים, תוכן נוסף היה עתה בחיי המוסד. בכיתה א׳ ירד המתח והיא ידעה ליצור אוירה משפחתית ולהפיג את הפחד שבלב הקטנים, ויום יום באו ברצון. אפילו כשילד מן הילדים לא היה בקו הבריאות, לא אבה להישאר בבית והציק להורים שירשו לו ללכת אל הכיתה. אבל כן היה בבית-הספר כולו, כי גם מורים אחרים הלכו בעקבותיה והתחרו ביניהם, מי יאהיב יותר כיתה ולימודים ועצמו. בזה השתפרו גם היחסים שבין המורים, ובלי להעיר להם אפילו מלה אחת נעשתה היא בלי משים גם למורתם, ובמידת-מה גם למורתו שלו. רק חבל על שאין לה קול זימרה, כי אז היה ביניהם עוד משהו פרט לשיחות. אילו היתה שרה, היה הוא מלווה אותה במסירות, ובמשך הזמן היה בוודאי למלווה בחסד עליון.

לולא התבייש, היה מייעץ לה לנסות את קולה, להתאמן, כי בדרך לימוד היתה אולי מפתחת יכולת נסתרת, ואולי היה הוא בעצמו מנסה לתת לה שעורים, ובלבד שיוכל ללוותה. אבל הוא התבייש ונזהר מלבייש אותה. רק את געגועיו על זימרה בכלל ביטא לא פעם. אז נראתה יותר חיוורת, ועל דעתו עלה, שמרוב צניעות היא עלולה להימנע מלשיר. הלא רק אומץ ידוע פותח את שער הגרון

לשחרר את הכובש הנשמע ואינו נראה, השובה לבבות ומשעבדם. אם בכל זאת
יקרה נס וביום מן הימים תעמוד לפני פסנתרו ועל כנפי בת צחוק יעלה קול
נאה, אז יאהב אותה עוד יותר. כמעט שנבהל מהרהור כזה, כי האם הוא בכלל
אוהב אותה? לא, לא, נטיה כזאת זרה לו, ואם בזמן מן הזמנים תופיע
תהיה כאורחת בלתי קרואה.

. .
.

בקיץ לפנות ערב חולף מעל השדות החום שספגו במשך כל היום, בעשבים
הגבוהים ירבו צפצופים ואוושות, ואל ים האוויר נשאית מקהלת צבא עולמות
קטנים, ונחשולי בשמים נוהרים מצללי חורשות המלוות את השבילים.
ידי הצעיר וידי הצעירה אינן באות במגע, והפיות ממללים על בית-הספר,
על ילד מענין, על רעיונות לשיתוף ההורים. בתוך הצלילים העדינים והאדירים
שהצומח והחי משמיעים מסביב, צונחת השיחה אל המוסיקה שבני אדם מוציאים
מלבותיהם ומכליהם, ומכאן יש עוד פסיעה דקה-גסה אל האדם עצמו על מהותו
ועל משאלותיו. אלא שבמהותן דומות הבריות אלה לאלה, ורק במשאלותיהן
הן מחולקות. הוא צאצא לאבות מושרשים בקרקע, שלא זזו אם לא נעקרו.
את האדמה עבדו, ורגבים טובו, שחור היה אם לחמם עד תומם ושיער ראשיהם
הלבין כשלג. גם אלה שישבו בערים ישבו בבתיהם בצניעות עד שיבה טובה.
היה אחד שמילדותו עד ראותו נינים לא שתה מים אלא מן הבאר שבחצרו. כאלה
היו אבותיו וכזה היה הוא. הוא לא נכסף אל שינויים, ואפילו בשיפורים
ראה משהו מעין פורענות, ובכל חידוש חשד. הקיים היה מיבטחו ומעוזו.
אותו לשמור היה לו כתפקיד קדמון ושליחות קודש. אבל היא קיבלה מאמהות
קלות תנועה. אחרי שינוי נטתה, ואפילו הטוב היה בעיניה רק מביאו של
טוב יותר. לשהות, לשכון בהוויות, לא היה את נפשה. הלאה, א הלאה,
אל המחר, ולו היות ולהתמסר לו, לתת בו הכל, לבל ידמה להיום, אף לא
להיום הטוב. לא תמיד ידעה מה הוא הדוחף אותה קדימה ולא תמיד ידעה
לאן תנוע. הדוחף היה כצמא, והוא מוכרח לרוות ויהי מה, ואף רוצה
ברוייה.

"הבה נרד אל הנחל", הציעה כשהפשילה ראשה וקפצה קדימה, וכשהחיש
צעדיו אחריה, הוסיפה: "נרחץ xxxxxxxxx בו רגלינו!"

הסכמתו היתה יותר כמצב מאשר כפעולה. כאשר ישבו ורגליהם
היחפות שיחקו בגלים, בא אל שניהם הנועם. היא הרבתה שיח ומבט, והוא
שקט ושקע במה שהיה לו, מה שניתן לו. בה עורר הנועם כיסופים אל
יתר נועם, ואותו מילאה מקצה עד קצה המשאלה להישאר עד בלי די באותו
מצב, להנציח את הסיפוק, ליהנות ממנו בלי קץ, כשתות איש ממעין שלא
יכזב ולא יאזל. כך היו בשנים היושבים באותה עגלה ולכאורה עושים
אותו דבר, אך אחד מבקש להזיז את הסוס, אחד חפץ לעצרו. אחד מחבב
את הסוס על ריצתו-קפיצתו, אחד מתיירא ממנו, מהתקרבותו אל מטרה מדאיגה.

הדי צעדיהם היו לדפיקה כפולה כשעברו בסימטאות, ובתים נמוכים
שתקו באור החיוור של הירח. היוצרות התחלפו רק כשנגעה יד ביד לפרידה.
ידה חפצה להישאר בידו, עוד רגע, עוד הרבה זמן, וידו מיהרה אל סיום המצב,
אל כעין התקדמות, אל הליכה בודדת של איש בודד אל בית בודד.

. .

.

משום-מה היה לו xxxxx למחרת קשה להשכים כרגיל, כדי להקדיש עוד כשעה לעבודת הגינה לפני צאתו אל בית-הספר. עם זריחת השמש עוד שכב במיטתו וניסה לברר לעצמו, מדוע חידוש אחד מושך אותו בכל זאת כל כך חזק, בניגוד לטבעו, שכולו אומר הישארות, שמירה על מה שיש, נאמנות, ישיבה. מדוע הציק לו הצורך ללוות אותה בפסנתר ומדוע לא יכול להשלים עם אי-שלמותה ולדעת, שזה נבצר ממנו? הצורך הזה נראה כאילו נגרר אחריו משהו בלתי גמור מימים קדומים. כאילו היה איזה מעבה מסתורי מפריד בינו ובין דברים קרובים, ממשיים עד כדי מישוש, אמתיים כמעשים שהיו. מבטו נח על כתם גדול, שגשמי הסתיו שעבר השאירו על תקרתו, ועם כל קפדנותו ודיוקו עדיין לא התאושש לתיקון הפגם. כתם זה דמה לדלת פתוחה, לפתח צר של מערה רחבת ידים. אז, בימים ההם, כשהיה דק וקטן, היה נכנס בקלות. שמה, אל המערה הגדולה, היה נספג בכוח רב. בה עוד שוהות דמויות מילדותו, דברים שאידעו אז עוד מוסיפים להתארע שם:

"הישאר בבית", אמרה אמא, כשרחצה את פניה עוד פעם, כדי שלא xxxxxxx תיראנה בעלות בית אחרות, xxxx שבכתה. כי בבית בכתה תמיד, מאז ידעה, שאבא לא יחזור עוד. בחוץ לא בכתה אף פעם, אולי היה אסור, אולי התביישה, אולי רצתה להראות גבורה לאלמנות האחרות, או לנשים האלה, שזה עוד היה צפוי להן, כי רבים אמרו, שהמלחמה רק התחילה.

"למה לא תתני לי ללכת אתך", התעקש הנער, כי הוא רצה לשמור עליה, ואם תפול פצצה כמו בעיר הגדולה, מוטב שתפול עליו, וגם בעמידה בתור יספר לה כהנה וכהנה, כשתיזהר מלבכות וכשיהיה לה עוד עצוב בלב.

"אתה יודע היטב, שבבית יותר בטוח, ואם בכל זאת יקרה משהו, תרוץ אל המקלט".

"אבל שמעת מה שהסביר החלבן, שמקלט כזה לא שווה כלום. הוא יודע, הלא הוא עבר את המלחמה הקודמת, ולולא היתה לו רק יד אחת, היה שוב מתגייס."

היא התעלמה מנימוקים כאלה. "אתה נשאר בבית".

"למה, רק בבית-הספר עשו מקלט כמו שצריך. אני לבוש ואלווה אותך."

"האם לא די קשה לי?" היא שינתה עתה את הרוך, ונעשתה מרה, ולא היה עוד דרך לדבר על לבה. "אתה עוד מוכרח להציק לי?"

בזה הלכה, והוא נשאר, אז ועוד פעמים רבות, לבדו עם עצבנות ודאגה, וכעבור שעה קלה יצא גם הוא, והיה בראשונים שהגיעו אל בית-הספר, אל אותו הבית, שעבר מעט שינויים מאז ושבו הוא מלמד עתה. כך צנח ממערת הזכרונות חוצה, ומבעד כתם הגשמים קפץ בחזרה אל מיטתו, וממנה אל רחצה ושאר הכנות, והזדרז, פן יאחר, חלילה, ויתן דוגמה לרעה. כשאך נעל דלתו, באה המזכירה הזקנה, זו שנכנסה לתפקידה עוד לפני שהוא גמר ללמוד בכתלי אותו מוסד, ועבדה גם במועצת העיירה והיתה רגילה להירתם בכל ענין ציבורי, וביחוד אחרי קידום התרבות היתה לפוטה.

"כבר חששתי שמשהו לא כשורה. הזקן יצלצל בעוד כעשר דקות, וטרם

הגעת. אתה יודע, מי הגיע?" הם לא התעכבו והמשיכו לדבר בהליכה מהירה, והוא שמע בדאגת-מה, שיש חדשות. "אתמול הגיעה זמרת, שאת שמה עדיין לא קראתי, אבל היא גמרה את האקדמה ומתכוננת לקונצרט שם. היא אומרת, שאלינו באה רק לבקר את קרוביה, את הרוקח ומשפחתו. למה כזאת לא תתן קונצרט לנו? נקשט את האולם לתפארת. ואתה תלווה אותה."

אף פעם לא ראו הילדים מורה מפוזר כזה. אמנם היה נחמד, אבל סבלני לא היה, אף החליף שמות תלמידים, והרבה לא למדו בשעוריו בכל אותו היום. בהפסקה הגדולה התעסק במחברות, וחברתו הזכירה לו, שהתה מצטנן, אז שתה והביט בקדרות אל המחברות, כאילו יכלו לברוח, והטיול כאילו לא היה, לא אמש ולא לפני זמן רב.

* * *

הכנף שבבית הרוקח לא היה בפירוש מקולקל, אבל טעון כיוון חדש, וזה לא היה פשוט, ולהביא מומחה מן העיר הגדולה יותר היה עולה זמן. הזמן דחק. הזמרת מוכנה להכין הכל עם המלווה, הניגש לפעולה בהתלהבות מפתיעה, אבל להפסיד זמן בהמתנה אינה מוכנה. ברור אפוא, שצריך לנצל את הפסנתר הקטן שבביתו. תהודתו אמנם חלשה יותר, אבל אף בתכלית קפדנות אי אפשר למצוא בקולותיו סטיה מן הנכון. למחרת כבר הלך הכל כשורה, התאום הלך והשתפר, והיא לא הסתפקה בזימרת אימונים לפי הנוהג ופיתחה את אוצרות גרונה בכל עשרם, והשתכרה בעצמה מן העיניות שפרצו והשתפכו מחזה וגברו ונרגעו עד לחש דק, ומאחוריהם היתה שרויה הדממה, וזאת פתחה זרועותיה, ולבסוף קיבלה בחיבה את כל היופי שעלה מתוכה. אבל מן הסכנות שבדבקותה ומסירותה שמרה אxxxx המשמעת שלמדה. בהיצוניותה המטופחת לא השתנה מאומה, והתפעלותה לא פרעה את תלתליה, השחורים כמו מנעגעי הפסנתר על הברק הקל שלהם. כאילו עמדה באולם מלא מאזינים ואלף עינים היו עוקבות אחרי תנועותיה הנאות והמאופקות. רק לרגעים ספורים הפסיקו, כשהכין סעד לב צנוע במקום הארוחה הכבדה שבודאי בישלה אשת הרוקח. היא כמעט שלא טעמה, כדי שהשובע לא יקלקל את קולה, והוא חטא בכלל גדול, שהיה xxx שומר בימים כתיקונם, בזה של אכילה אטית, ונגס בבליעה נחפזת.

בהמשך עבודתם התברר לשניהם, שההתקדמות היתה מפליאה, גם זו של מחוגי השעון, שעמד על כונניית הספרים. העיפות, שהתחילה יורדת עליהם לא היתה בלתי נעימה. אדרבא, עם רדתה ירד המתח. האורחת התחילה מחייכת, והוא הבין ראשון, שבמאמץ מוגזם כזה אין אף צורך להמשיך, כי את המטרה הלא ישיגו בלי ספק. בשניהם לא היה שמץ מן היהירות או הזלזול של אמנים באי העיירה לגבי הקהל הזה, להפך, התלהבותה של מתחילה וכל חרדתה היתה בה בכפיפה אחת עם הרצון הנמרץ למיטב ההישגים, וראשית כל האמונה בכוחה, יתר על כן, בשליחותה. והוא - הלא העיירה היתה עולמו, ועל חיים אחרים לא התגעגע כלל. בחבריה ללימודים ואפילו באמנים אנשי שם ובחובבי מוסיקה לסוגיהם

עדיין לא ראתה הרבה אנשים עניניים כמו הצעיר הזה. האם מחמאות לגמרי זרות לו? האם יש לו רק אזנים לשמוע ואין לו עינים לראות? מתי תשמע מפיו איזו מלה אישית יותר מהערכתו של תפיסתה המוסיקלית והבנתה המעמיקה והחסד שהטבע עשה עם גרונה? רק עתה עמדה על כל התנהגותו הבלתי רגילה. הלא הוא אך מעט הביט אליה, ואפילו פחות מן הנחוץ למילוי תפקידו. אולי היתה צעירה אחרת במקומה נפגעת מאדישות כזאת או מהתבצרותו מאחורי הקיר של מטרה משותפת. ושמא הוא קשור? אם כך, למה לא הזכיר זאת אפילו במלה אחת, הלא היא היתה בכל זאת מקבלת אותו כמלווה. ואולי הוא רק ביישן ואיננו מעורב בבנות חוה ואינו בקיא בכיבוש לב אשה? לפיכך אולי לא טוב להמתין, אלא להעפיל, לפעול, לכבוש את לבו? אין ספק, זה כדאי. בוודאי אין זה אחד מאלה, שקודם משתחווים לאלילה ואחר-כך פוגים עורף לשיפחה. אין בו סנטימנטליות, אלא רגש אמיתי, וזה מאופק, ממושמע. זה הוא גבר. למענו כדאי לצפצף על האחרים. לנתק קשרים עם המחזרים הזולים, לאכזב שמנים ומנופחים למיניהם, להפוך את כולם לשונאים - מה איכפת!

בלי להרגיש בזה, נעשה הוא במשך רגעים לעיקר כל שאיפותיה. הקונצרט, תקוותיה לעתיד הקרוב ולשאר חייה, וכל מה שכל כך משך, נעשו טפלים. אולם לגבי מטרה, שזזה אל מרכז כל הענינים, נעשים החושים ערים יותר, טריחים, ממששים בלי מגע, סופגים ממרחק. בלי משים היא התחילה להתמצא ולהבין, שאין מלחמתה דו-קרב עם אשה אחרת, אלא מאבק עם האיש, הנמשך פנימה אל עצמו והקים חומות מבצר מסביב לו, ורק בהסתערות עזה תוכל להצליח. אבל לא מצד אחד בלבד, אלא מכל הצדדים תכין את הכיבוש.

כשנשענה על גב הספה ומשכה את החצאית לכסות את רגליה בצניעות פתיינית-מחושבת, שפעה רמזים על גדולות ונצורות שלקראתן צעדה, בלבד שעמה יהיה המלווה המתאים. השינוי שחל בה ברגעים האלה בלט לעין. לפני-כן היה כל אשר לה מסור למוסיקה, ואפילו קסמיה הנראים והמורגשים פעלו למען תת עידוד למלווה ולהוסיף על רצונו וכשרו והישגו, וגם לפני הקהל המשוער כבר ראתה את עצמה, ובה גדלה המגמה לעשות רושם חזק על כל ההמון שברקע העלום. עתה נתחלפו השאיפות. קונצרטים על הצלחותיהם וכל היוצא בהם נעשו אמצעים למטרה שלפניה. הוא שקע בשתיקה ארוכה והיא עקבה בטיפוק עמוק אחרי מבטיו, שמדי פעם בפעם נחו עליה כשמצאו להם מקום חביב. עיניו העצומות-למחצה שהו מעל ברכיה. כאילו היה במצב זה בבית, וכאילו החליט לא להינתק ממנו עוד, רכן ראשו, והיא לא ראתה פניו והוא לא ראה פניה. כך נחלשים מעצורי ביישנות, וקל ליד נשית ללטף שיערו של בחור. היד הזאת בעדינותה כאילו מישמשה את המתרחש מאחורי השיער ועור הראש ועצם הגולגולת ובפתולי המוח, ושם, שם בפנים ובפנים נתקלה באיזו מועקה או עצבות. "אל נא תתעצב", אמרה בלחש, כשהוא הרים פניו אליה והשתכר מהבל פיה, "החיים כל כך עשירים! השתחרר!"

כשפעלו יצורי גופו כדי לקרוע פתח בקיר, לפרוץ, לחסלו, היה מרותק גם בחזיתות אחרות. על השאלה הגורלית, לאן יובילו פעלו, לא מצא לו תשובה. ומשהו הסתיר מעיניו את המציאות במלואה, ואת אשר עשה

התיימר לעשות מתוך יזמתו והתעלם מאפיו התגובתי של xxxx מעשהו. אולי היתה זאת גאוותו הגברית, שנכנסה בינו לבין פעולתו, לבל יחשוש, שהוא נער טביל ביד אשה, המחוללת את רגשו ומדריכה אותו לעשות דברה האילם. כדי להדוף ביתר עוז חשד כזה עוד לפני שיתעורר, הגביר את פעילותו במידה שסתם לעצמו את הדרך לנסיגה. עם גלגלי הרהוריו קדחה בו עוד שאלה יותר ממשית, שבכל שניה נעשתה יותר בוערת, וזאת נבעה מחוסר כל בקיאות. הלא הטבע יודע, וצריך רק להתמסר לו, אך תסבוכת היצרים והמחשבות הסותרות היתה לאיום. עתה נעשתה היא כמלאך מן השמים, ומתיקותה נפתחה כמעיין של דבש, ובגבר התגברו רגשי תודה והתפעלות, והוא העיף את הקיד.

• •

•

הקונצרט לא איכזב את התקוות ששניהם תלו בו ונתן להם דחיפה חזקה, דחיפה בדרכם קדימה וחוצה. הימים היו ימי תום שנת הלימודים. עליה כבר היה לחזור אל הבירה והוא עוד נשאר עד שגמר להסדיר את כל עניני צאתו מבית-הספר ומן העיירה, למכור את ביתו הצנוע ואת שאר רכושו ולהיפרד מגדול וקטון. אחרי הימים בהם היה עמה ועם המוסיקה, היה זה מפנה שלא לטובה. אל בדידות אחרת, שאיננה xxxx הבדידות הרצויה, זו של שאר רוח, אלא זו של אדם עזוב לנפשו ומכור לשפעת הסידורים של מטה, ועוד במצב לא נוח ביותר לגבי הבריות. אמנם היה חפשי לעזוב את מקום הולדתו, אבל בלבות המכרים היה היו טענות מורגשות, אם כי בלתי אמורות. אף בנאומים, שנישאו בערב הפרידה בהינשא הכוסות, היה משהו מאותו הטעם המאופק והבלתי מבוטא. רבה היתה ההשתתפות באותו הערב, רק אחת נעדרה, כשם שגם לקונצרט לא באה.

העדרה עורר בעיה חדשה. לקבל בלי אומר את הביטוי הזה של שלילה, של אדישות, של סוף גמור לכל קשר - היתכן? מלבטים אלה סללה לה הגברות דרך משלה. בדרך זו הולכים בכבדות, כי אמת ואדיבות גם הפעם זוג-כלאיים הן. עד ביתה מגיעים כמו אחרי הליכה ארוכה ובלאי רב של כוח. היא פותחת ואיננה פוצחת פיה, וגם הוא שותק, רק גבותיה מורמות במבע של תמהון קל. הוא נכנס לאטו, מתיישב בלי הזמנה מיוחדת, וחש בחוסר ריפוד על הכסא. כזה רצוי לפעמים גם לגב צעיר. המבטים אינם מוכרחים להצטלב, אבל איזו מלה צריכה להיאמר. אך המלה עלולה להיעשות בנלית ורק תבייש את אומרה עוד יותר, ואין צורך בתוספת מצוקה, בין כה וכה מתביישים, גבורת ההתייצבות איננה זולה.

"באתי לומר לך שלום של פרידה." מעם הריהוט שבחדר והחלל הריק נתנו תהודה שצלצלה חלולה, ללא חמימות, בלתי משכנעת. התהודה גם לידותה את מוצא גרונו כמו משהו שני, או מישהו בפני עצמו, שנילווה אלxx המדבר, מרצונו או בעל כרחו, ולא הרשה לו עוד להיות הוא, רק הוא. כאילו היה מעתה חייב לסחוב את השני הזה לכל מקום, להתחלק אתו בכל, לשתף אותו בכל.

"אני מאחלת לך כל טוב", השיבה לאחר הפסקה קצרה, לא בטעם לגבי ולא באיבה ולא בנימוס קר, אלא בסגנוןxxxx התקין של חברה-למקצוע, ואי אפשר היה למתוח בקורת כלשהי על תגובתה. לכן ישב בלי נוע או כאילו

נתבטלה איזו תכנית שהביאתהו. תכלית המצוקה איננה תמיד זו המשנה מראות בני אדם, כשהם מהווירדים או מסמיקים ומגמגמים וברכיהם כושלות. תכלית המצוקה היא בתוך ממלכת ההתנהגות כתיקונה, אך בקרבת תהומות. יש ואל אלה מידרדרים פתאום, בלי שהמצוקה תסמן לפני-כן. המורה התמצאה מהר והבינה, שעליה להגיש לו עזרה בלתי- בולטת.

"ולמה צאאא באמת באת", שאלה בקול נמוך, אך לא בלי חומרה. הוא הרגיש, שבזה התחילה לדבר קשות והתרחקה מן המפסכם. זאת היא הקלה וכמו ראשית ישועה. כי מוטב להלחם ללא תקווה מאשר לאבוד במתח ללא מעש.

"הוכרחתי לברר עמך ועם עצמי, אם מצפוני נקי או לא, אם חטאתי או אם אני חף."

"האדם תמיד חף כשהוא נאמן לעצמו."

"האם אין אני נאמן לעצמי?"

"אני חוששת, שלא."

ספק אם הוא השמיע את מלת השאלה "מדוע", אבל היא הגיבה, ש כאילו שמעה אותה.

"אתה והמקום הזה חד הוא. האם אתה קשור לעיירה רק על-ידיא לידתך? התוכל לחיות בלעדיה? היפסיקו האנשים האלה לדבר עליך? השכחת? הלא אתה הסברת לי, שהעיירה הזאת כמותה כמשפחה, ובמשפחה יש חיבה ויש גם ריב, והמשפחה בכל זאת נשארת משפחה, וכל הנאמן לעצמו נאמן גם לה. מי דיבר בזלזול על הקריירה המושכת בני ערים קטנות אל הכרך ומי מצא את ההגדרה הקולעת לשלמותו של אדם החי בלי רדיפת בצע מוגזמת, ושמח בחלקו ואיננו משתחווה לעולם הגדול, בזכות העולם היותר גדול שבלבו?"

במשך תוכחה כזאת קשה כמו קריעת ים סוף לשמור על זקיפות ועל שיווי המשקל כלפי האדם הצודק בכל, ואין שום אפשרות לא להצדיקו. ביחוד חזקו טענותיה בזכות תכנן הבלתי אישי, והוויתור האצילי והמחוכם על כל הגשת חשבון פרטי. הוא הבין, שגילויי חולשה ברגעים אלה עלול היה לבטל את כל תכניותיו, שבביצוען לא היה עוד חפשי. הלא בעצמו שם הכל על הקלף האחד. בעוד ימים מעטים ייכנסו בעליו החדשים אל הבית, שכל פינה בו אאא יקרה בעיניו, ומי יודע מה יעשו בגינה, שלכל גבעול מצמחייתה היה קשור בלב ובנפש. גם חברתו החדשה כבר הכינה הכל לקראת בואו ולקראת חייהם החדשים, והלא המורה הזאת לא היתה חברתו כלל. אולי היתה נותנת לו לא פחות, ואולי אפילו יותר, אבל עובדה היא עובדה. ועתה שוב נפלה שמרנותו את ההגה, כי חלילה לו לעזוב גם את הקו החדש הזה, שהוא בעיני האחרים הקו של עזיבה. על כך הלא החליטו יחד, עתיד משותף כזה יבנו, ולתכנית הזאת יהיה נאמן. כאשר נפלה בשיחו האילם עם עצמו המלה "נאמן", קפץ בעקבותיה גם מין גל של בושה חדשה, וממנו ניסה להימלט. עכשיו הבין, שלא בא הנה כדי להרהר, אלא כדי לשוחח אתה וללכת. על כן צריך לקצר, לנסח דעה בצורה קולעת ולהתאושש ולצאת. הוא קם ואמר בלי דוחק יתר:

"אבל יש מפנים בחיי אדם. רק אחרי זמן-מה אפשר לראות, אם היתה בהם ברכה או לא. תמיד רציתי להיות חפשי."

"אני מאחלת לך, שתהיה חפשי. כעת אינך חפשי, כי גם לו רצית, לא היית יכול לשנות דבר. כאמור," הוסיפה בפתח, „תמיד אשמח לשמוע,

שמצאת את המקווה. ולא - זכור אותי ואת המקום שאתה עוזב,בעוד שהוא נעשה חלק ממני ואני - חלק ממנו."

האמרה את מלות הפרידה בטעם יותר מדי חגיגי? בחוץ לא באה עליו שום הקלה מיוחדת. חיכו לו הרבה סידורים, אבל הבדידות הקשתה עליו היום. הוא הזדרז והלך אל הבית שהיה עוד ביתו וכתב מכתב ארוך אליה. על המעטפה משך בקפדנות שני קווים א תחת שם הבירה,ואחר-כך שרף את המכתב.

. .

.

שניהם ירדו מן האווירון חיוורים ועקבו בקושי אחרי הנעשה במזוודותיהם והביטו בחיוכים רפים אל מקבליהם ומארחיהם והשיבו על שאלותיהם, ונשמו לרווחה כשהגיעו אל מלון ארמוני. עד הקונצרט נשארו להם עוד כשלוש שעות למנוחה, והם החישו את הסידורים, כדי אאא ליהנות ממיטות העומדות בשקט כשפוחתים הדי הטרטור באזנים.

"למה בכל זאת? הטיסות מציקות על פי רוב גם לך," סיכם את טענותיו, "הלא ברכבות יותר נוח, ואחרי הכל אין בטיסות רווח בזמן."

"טוב, נסע יותר ברכבות."

"והעיקר, עם כל רצוני למלאות אחרי משאלותיך, הנדודים האינסופיים יוצאים לי מן האף. אחרי הסיבוב הזה.."

".. נשב הרבה זמן בשקט."

"כמה זמן?"

"זה תלוי גם בך. הלא בלעדיך לא אחתום."

"אני מתגעגע על.."

"אל תצער אותי. השכחת, איך מלים מעטות כבר קלקלו את קולי?"

"אני מוכן להקריב למצב רוחך הרבה, אבל אל תדרשי ממני הכל."

היא שתקה במרירות. אם כן, בעיניו הוא המקריב, אף-על-פי שהיא הפכה מורה פשוט לאמן בעל שעור קומה, לא נרתעה מכל מאמץ, להוסיף על ההרגשה של בית. אפילו את הגינה קנתה רק בגללו, כדי לאאא שלא ייכסף בלי הרף אל גינתו. גם מחוץ מגוריהם, הפרבר, התרחק מן הכרך והתקרב אל ההוויא העבירתי. מי יתן ועוד יחדל מקנאתו, אז יהיו חייהם יותר קלים. מי אשם בזה, שכל ענייניה מביאים אותה בדברים עם גברים, עם מלחינים ועתונאים, עם אימפרסארי וזמרים ועם מעריצים מסוגים שונים. האם היא אשמה בזה, שיש ויש מחזרים אחריה, הוותתקים שלא משו ממנה, והחדשים הצצים בכל אתר. היש מצידה כל עידוד? מי כמוהו יודע, שהיא מערב עד בוקר תמיד במחיצתו, אם כי לא במחיצתו בלבד. אצל מי עוד ימצא הבנה כמו אצלה, איש הטבע, שלבו איננו משלים עם הנסיעות ועם המגורים בכרך? הלא היא שהציעה לו שיצטרף לחוג חובבי הטבע, ושם הוא נפגש עם כאלה המתפעלים משאר ירקות ומקלקלים עיניהם בעכבים שלמים מעל מיקרוסקופים. ואמנם יש עוד פלוגתאות. בוודאי לא יסלח לה אף פעם את היפני המעגין,שהדריך אותם במקדש המקסים על שפת האגם, והלא גם אתו בילתה אך ורק בחברתו. שמא היה טוב להרחיק אותו מעט מן הפסנתר?

שיתאמן פחות, שהמתח יירד, שיתענג יותר. ואולי תפחת קנאתו, אם יכיר יותר נשים? אז יהיה בעצמו מעונין לשכנע אותה, ששיחה בעלת תוכן אינה עדיין אי-נאמנות. ואולי הוא צריך להיות גם קצת לבדו? אולי זה הוא החסר לו?

"לא אדרוש ממך הכל, אלא רק דבר קטן: צלצל אל השוער, שיעוררו אותנו בעוד שעתיים."

. .

.

טוב ללכת אל חוג חובבי הטבע, אבל לא תמיד טוב להשאר בו עד אחרי חצות, לעתים יכול אדם להימשך חוצה תיכף אחרי היכנסו. לא תמיד נמצא הטבע במיקרוסקופים ובמבחנות. יש שהוא בנשיפה הצחה של הלילה ובקריצת השמשות האדירים ואחיותיהן הקטנות, הגחליליות שבשיחי הגנים הציבוריים ומעל שביליהם, המובילים בעקיפין הביתה. קודם נעים לסור אל הגינה, למשש את הדשא הלח, ללטף פרי בוסר, להישען אל אילן. אבל מה קרה? הלא היא הערב באופרה, ההשאירה אור בחדרה מתוך פיזור-נפש? או כדי לעשות את הרושם, כאילו היה מישהו בבית, מפחד גנבים, מפני שהדירה רק במעט גבוהה מן הגינה? לא, היא ממש בבית, כי גם דיבור נשמע, ועם קולה קול גברי, קול מפתיע ומתמיה ובכל זאת לא לגמרי בלתי ידוע. משונה מצבו זה בגינה מתחת לחלונותיה, כאילו היה מסוגל לעסוק בבלשות. כדאי שייכנס לתומו, יכיר את האיש, ישמע מדוע אין היא באופרה ויישאר עמה ועם האורח או ישוב אל חדרו. אלא שהקולות נמוכים ומגרים את הסקרנות, ומותחים, ובפרבר השקט בכל זאת נשמעות מלים, ולא על מוסיקה מדברים ולא על זימרה ולא על קונצרטים. מלים בודדות מצלצלות כמו סכסוך או שכנוע מוזר. השיחה סובבת משהו קדום, איזה עבר קרוב או רחוק. זה בוודאי איזה מכר או ידיד ותיק. בקשב דרוך נקלטים הדברים. רק דפיקות הלב חזקות יותר. עתה נשמע הלב לבדו, ושם דומיה ארוכה. היצעק? היפרוץ? היהרוג את הזר? או אותה? או את שניהם? היהרוס את הורסו לבדו? אבל אולי זה חף; אולי לאיש ההוא בכלל לא ידוע, שהיא אשת איש? אולי הוא מבלה אתה בתום לבב? אולי רק היא הפושעת, הצבועה, המפלצת המלאכית-שטנית? או אולי אין לו הזכות לאבד אותו או אותה. רוח צוננת עברה על מצחו החם. באיזו רשות ימית אותה? האם לא הסביר לה בעצמו, שבאמנות אין פירושה שיעבוד, ולהיפרד בדרך הוגנת מותר. אלא שזאת היא דרך הפשע, הפשע של חיים בנויים על שקר. החיים בשקר נחשפו עתה, ערוותם המחרידה מתגלה. ובכן, עד כאן הגיע, עד המדרגה הזאת ירד בעלייתו המזהירה, עד התפקיד של איש המבלש אחרי אשתו. הוא הזדעזע, סלד עד חלחלה כשפקח את עיניו וראה, איך הושפל או השפיל את עצמו, עד אנה בא בסולם של כבוד האדם וחרפתו. הכדאי לחיות חיים כאלה? זה הוא, לא כדאי, ומוטב לשים קץ, לצאת מן הטומאה כולה, לתת קללה ולחדול, להיגאל.

"אל בא תתעצב," הפסיק לחש קולה את השתיקה, "החיים כל כך עשירים! השת –" הוא סתם את אזניו, ודמו הרים את קולו, הלם בעורקיו,

לבו היה כמקבת, רקותיו בערו, וזרמי אש כאילו עברו בו, ובאש הזאת היה הקור, הקור של תהום, תהום השקר והטומאה.

כעבור איזה זמן, שכמוהו כדקות או כשעות, נפתח השער הצדדי, זה הנראה מן הגינה, ומישהו יצא ופנה בחזרה פנימה, כאילו עוד לחש איזו מלה, והסתלק. הזר הזה היה רזה כמוהו ונמוך-קומה כמוהו והיתה לו בלורית חומה כמו לו, והליכת הבלתי ידוע היתה כחיקוי הליכתו, ואילו יכול לראות את עצמו מאחור, היה בלי ספק גם הוא נראה ככה. הלאה, לרוץ, לרדוף אחריו, להעמידו, לראות את הפרצוף הזה – לא, חלילה, לא לראות, כי שם פרצופו שלו, ומפי הזר יצא קולו. כבר נכנס הבלתי ידוע אל הבלתי ידוע, אל מחסה החושך. עתה מתנערים מריתוק-שיתוק, בקפיצות אחדות מושג החושך. אין בו מאום. נותרה עוד כתובת אחת, היא. לפני שהמפתח נכנס אל חור המנעול, צריך להבין, שביד נמצא עתה המפתח לשאר החיים ולסוד. מה צריך לעשות? מה יאמר, מה ישאל? על מה יכריז? האיתנים נאבקים בלי קץ, ואין מנצח. המפתח פועל, והשער נפתח באין החלטה.

בפרוזדור היה חושך. הוא הדליק ופנה אל דלתה. והנה גם בחדרה חושך. בניגוד לנוהג לא היסס להדליק אצלה, והיא השמיעה מעין אנקה מבוהלת והאהילה בידה על עיניה.

"למה אתה בא באחור כזה? מה השעה?"

הוא עמד כמשותק וקפוא לנוכח השחקנות המעולה שלה, אך הצליח להשקיט את הסופה המתעוררת בו ולשאול לתומו, כביכול: "היה מה מישהו?"

"לא. ולא יצאתי. ויתרתי על האופרה, והחלטתי להתפנק. שב עוד קצת על ידי. אולי תשתה או תאכל עוד משהו?"

מבטיו שוטטו בחדר והיטטו ופישפשו וקלטו פרטי פרטים כמו עיני התול. בגדים מבגדיה היו תלויים על כסאות כרגיל, והחלוק, שבו היתה חוזרת מן האמבטיה, היה כמו זרוק למרגלות מיטתה כמו תמיד. נחיריו נעשו לנחירי כלב, כדי לקלוט ריחו של השלישי. אבל העינים לא מצאו סימן חשוד, והאף קלט רק את בשמי הגינה, שנדפו מבגדיו ונכנסו מבעד שני החלונות, מלבד הבושם שמילא את פנים החדר, ההוא ששבה אותו מן הרגע הראשון וכרגע הוא מתחיל לשנוא אותו, את המשעבד השטני. השלישי שבו הבחין היה רק ריחו שלו, זה המדיף ממנו יצר וסיוט ושאר מתחים.

"כן", ענה לאטו ויצא.

הוי, מי יחזיר אליו את שקיפות המחשבה השקטה, את כושר השיפוט הממוזג, מי יאמר לו, מה יחשוב ומה יאמין ומה יעשה. מישהו, שכנראה היה עד עתה חלק ממנו ויצא מתוכו כאילו הקיאו, חזר אל דלת חדרה, פתח בחפזון, קפץ אל מיטתה, מצא את צווארה וחנק, חנק, והרפה רק מגופה קרה. בחוץ, בגינה וברחוב קמו צעקות. הרוצח ראה את עצמו מוקף ולא היה לו מוצא אלא לברוח בחזרה אל מקורו-שולחו, ונמק אל תוכו ונעלם. גם הרודפים נרגעו והלכו להם. כשפתח בעצמו את חדרה, ראה, שלמרות האור נרדמה מחדש. הוא כיבה וסגר את הדלת בשקט מבחוץ.

. .

.

העיירה משתדלת תמיד להסביר פניה, גם לאיש מסכן, חיוור ובלתי מגולח, שבידו מזוודה ועליה פתקים מארצות רבות ובתי המלון המפוארים שלהן. השעה שעת הרחמים שבין השמשות, ועדיין לא הכירוהו ולא שאלו

מאין ולאן ומה קרה ולשם מה. הנה הבית שבו חדרה, ואצלה כבר אור, בוודאי היא יושבת על מחברות, כי שוב מתקרב סיום שנת הלימודים, והעומס גבר. אבל אולי איננה עובדת כעת, אולי יש אצלה מישהו, כי הלא איננה חייבת אמונים לאדם שעזב אותה והתקשר עם אשה אחרת. למה בעצם עזב אותה ולמה יצא מן העיירה החמודה? מה נתן לו העולם הגדול, שלקח ממנו את מיטב האשלייות? אילו נשאר כאן, האם לא היה יותר עשיר? שמא יקבלוהו יפה כשיחשבו שבא להתארח, אך ימשכו כתפים כשיראו שבא אאאאאא להשתקע מחדש? היימצא עוד מקום בשבילו בבית-הספר, עם הילדים שבינתיים הוסיפו לגדול? היכול אדם לבנות מחדש, מה שהוטל במו ידיו?

הדפק על דלתה? היא אאאא פתחה, ופניה פחות תמוהים מאשר אז, כשבא להיפרד. כפי הנראה לא השתנה הרבה בה, ומי יודע, אולי בכל חיי העיירה אין שינויים רבים. שמא היה כל העדרו קצר, רגעי? או אולי לא נעדר כלל? היא הזמינה להיכנס, ותנועת ידה היתה קלה ונעימה. איזה כוח היה בתנועתה ואיזה משמע מיוחד, כאילו מחקה מעל מזוודתו את הפתקאות הזרות.